

HEMŞİRELİK BİLİMİ
Dergisi

Journal of
NURSING SCIENCE

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

Orijinal Araştırma

Hemşirelik Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Empatik Düzey Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi Evaluation of Relationship Between Self Esteem and Empatic Level in Nursing Students According to Various Variables

Mehmet Cihad AKTAŞ ^{*a}, Bahattin BULDUK ^b, Dilara ÇELİK ^a, Kübra ENSARİOĞLU ^a

^a Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, VAN

^b Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Sağlık Yüksekokulu, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü, VAN

ÖZET

Giriş: Benlik saygısı bireyin kendisine olan tutumunu belirlediği kadar başkalarıyla ilişkisini de etkilemektedir. Diğer insanların bireye yönelik olumlu değerlendirmeleri, geribildirimleri ve empatik yaklaşımları olumlu ve yüksek benlik yapısının oluşmasında belirleyici olmaktadır.

Amaç: Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve empatik düzey arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümünde okuyan 127 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verilerinin toplanmasında; sosyodemografik verilerin yer aldığı kişisel bilgi formu, "Temel Empati Ölçeği" ve "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20.0 paket programından yararlanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamıza 87 (%68.5) kadın, 40 (%31.5) erkek olmak üzere 127 hemşirelik lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların benlik saygısı ölçeği toplam puanı 29.51±4.49, bilişsel empati alt ölçek puanı 30.94±6.54, duyuşsal empati alt ölçek puanı 37.29±7.03, temel empati ölçeği toplam puanı 68.23±12.13 bulunmuştur. Kadın katılımcıların empati ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların erkeklerle göre istatistiksel olarak yüksek olduğu saptanmıştır (P<0.05). Benlik saygısı ile empati arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır (p>0.05).

Sonuç: Çalışma sonucuna göre katılımcıların orta-yüksek düzeyde benlik saygısı ve empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Öz-kabul, kendini olumlu değerlendirme ve çevre tarafından kabulün benlik saygısı üzerine etkisi olduğu söylenebilir. Hemşirelik eğitiminin benlik saygısını ve empati düzeyini geliştirici yöntemlerle desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahar Kelimeler: Benlik kavramı, Empati, Hemşirelik

ABSTRACT

Background: Self-esteem affects the individual's relationship with others as well as attitude towards himself. The positive evaluations, feedback and empathic approaches of other people towards the individual are determinative in the formation of positive and high self esteem.

Objectives: In this study, it is aimed to examine the relationship between self-esteem and empathic level according to various variables in university students.

Methods: The sample of the research was composed of 127 nursing students. Study's data was collected with a personal information form, "Basic Empathy Scale" and "Rosenberg Self-Esteem Scale". SPSS 20.0 package program was used for evaluating the data.

Results: Participants' were 127 nursing (87 (68.5%) female and 40 (31.5%) male) students. Participants' self-esteem scale total score was 29.51 ± 4.49, cognitive empathy subscale score was 30.94 ± 6.54, affective empathy subscale score was 37.29 ± 7.03 and empathy scale total score was 68.23 ± 12.13. Evaluation of scale scores according to gender; There was no significant difference in self-esteem scale according to sex (p> 0.05), But empathy score were significantly different according to sex (p <0.05). There was not found significance differences between self-esteem and empathy (p> 0.05).

Conclusion: According to the results of the study, it was observed that the participants had moderate-high self-esteem and empathy. It can be said self-acceptance, self-evaluation and environmental acceptance have an effect on self-esteem. It is thought that nursing education should be supported with methods that improve self-esteem and empathy.

Keywords: Empathy, Nursing, Self concept.

*Bu çalışma 21-23 Kasım 2018 tarihinde V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

*Sorumlu Yazar: Mehmet Cihad AKTAŞ

Adres: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Tuşba-VAN, TÜRKİYE

e-posta: cihadaktas003@hotmail.com

Giriş

Hemşirelik, bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma ve yükseltmeyi amaçlayan bilimsel ve sanatsal özellikleri olan bir sağlık disiplini olarak ifade edilmektedir. Hemşirelik kişilerin fiziksel bakımlarının yanında duygusal ve sosyal açıdan desteklenmesi gerektiğini de temel alan bir bakım disiplindir (Öz, 2010; Birol ve Akdemir, 2011).

Hastanın gereksinimlerinin karşılanması ve hastanın kendini ifade edebilmesi için etkileşimin olması ve bu etkileşimin terapötik ilişkiye dayalı olması şarttır. Hemşirelik bir bakım sanatı olarak bir yardım mesleğidir. Terapötik iletişimin kurulmasında en önemli nokta empatinin olmasıdır. Hemşire- hasta ilişkisinin niteliği empatik becerinin gelişimine bağlıdır. Empatinin olduğu bir ilişki, iletişimi kolaylaştırarak hastanın kendini değerli hissetmesini sağlar. Hemşirelerin empati kurabilme becerisine sahip olması hasta bireyi doğru anlamaya, gereksinimleri doğru ve tam bir şekilde belirleyip bu doğrultuda karar vermeye yardımcı olur (Ağaçdiken ve Aydoğan, 2017).

Benlik saygısı, benlik değerinin, öz güvenin veya kendini kabulün kişisel ve bütünsel duygularını ifade etmekle birlikte sosyal anlamdaki etkileşimlerimiz içinde önem arz eden bir kavramdır. Sosyal kabul kişilerin benlik saygılarını yüksek tutmaları noktasında önemli bir durumdur (Leory, 1996; Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards, 2012). Benlik saygısı kişinin kendini değerlendirme ihtiyacı üzerinde odaklanmaktadır. Pozitif benlik saygısı bireyin tamamen kendine güvenmesi, değerinin farkında olması ve her yönüyle kabul etmesi olarak tanımlanabilir (Salmivalli, Kaukiainen, Kaistaniemi ve Lagerspetz, 1999). Benlik saygısı küçük yaştan itibaren bireyin sosyal etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Kişinin çevresindeki bireylerin ona karşı değerli hissettiren ve empatik yaklaşımları, olumlu ve yüksek benlik saygısının gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Rogers 1980; Rosenberg, 1990).

Pozitif benlik saygısına sahip hemşireler, başkalarının hayatlarına da olumlu etki etme imkanına sahiptirler (Öz, 2005). Hemşirelik eğitimi benlik saygısının oluşumunda önemli bir rol oynar (Du Toit, 1995). İyi gelişmiş mesleki benlik saygısı, güvenilir hasta bakımının verilmesinde rol oynayarak genel benlik saygısının da gelişmesine yardımcı olur (Arthur ve Thorne, 2007; Arthur, 1992). Hemşirelik eğitimi stres yüklü bir eğitimidir. Hemşirelik öğrencileri okul ve hastane çevresinin yarattığı sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunlar yoğun ve stresli ortamlar olan hastanelerde ders uygulamalarına çıkma, ölümcül hastalığa sahip bireylerle ilgilenme, eğitimcilerle ve hastane çalışanları ile iletişim sorunları olarak sıralanabilir (Çam ve ark, 2000; Begley ve Glacken, 2004). Eğitim süreci boyunca öğrenci hemşirelerin gerek hastane çevresinde direk temas halinde olduğu hasta ve hasta yakınlarıyla, gerek arkadaşlarıyla, gerekse eğitim aldıkları akademisyenlerle yaşadıkları deneyimler öğrencinin benlik saygısına etki edebilir (Pektekin, 1993). Öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerinin benlik saygılarını ve empatik becerilerini ve dolaylı yoldan hastalarla iletişimlerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Bu anlamda; çalışmanın hemşirelik öğrencilerinin empatik becerileri ile benlik saygısı düzeylerinin ve bunları etkileyen faktörlerin saptanması açısından önemli olduğu, alanda olan sınırlı

sayıdaki çalışmaya destek olmakla birlikte yeni çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın evrenini Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik bölümünde öğrenim gören 18-35 yaş aralığında olan 386 öğrenci, örneklemini ise çalışmaya katılmayı kabul eden 127 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın verileri anket yöntemi kullanılarak öz bildirim tekniği ile toplanmıştır. Anket formları; sosyodemografik verilerin yer aldığı kişisel bilgi formu, bireylerin empatik düzeylerini ölçmek için Jolliffe ve Farrington (2006) tarafından hazırlanan Topcu ve ark (2010) tarafından Türkçe'ye çevrilen "Temel Empati Ölçeği (TEÖ)", bireylerin benlik saygısını değerlendirmek için Rosenberg(1963) tarafından geliştirilmiş, Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)" uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan katılımcıların kişisel bilgilerinin (cinsiyet, medeni durum, sınıf, anne-baba tutumu, çevre tarafından değerlendirilme durumu, yalnızlık hissi, kendini değerlendirme biçimi, yaşadığı yer, sanatsal ya da sportif faaliyetler) yer aldığı 9 sorudan oluşan anket formudur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği: Rosenberg (1963) tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmış, bireylerin benlik saygılarını değerlendiren 10 maddeden oluşan 4'lü likert tipli bir ölçüm aracıdır.(1:Çok doğru 2: Doğru 3:Yanlış 4:Çok yanlış).Ölçekte 1,2,4,6,7 maddeleri olumlu 3,5,8,9,10 maddeleri olumsuzdur (tersten hesaplanmaktadır). Ölçek puanlamasında düşük puan benlik saygısının yüksekliğini, yüksek puan benlik saygısının düşüklüğünü gösterir. Bu çalışma da Cronbach alfa değeri 0.83 bulunmuştur.

Temel Empati Ölçeği: Bireylerin empatik düzeylerini ölçmek için Jolliffe ve Farrington (2006) tarafından hazırlanan, Topcu ve ark (2010) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan, 9 maddesi (3,6,9,10,12,14,16,19,20. maddeler) bilişsel empatiyi (BEÖ) değerlendiren, 11 maddesi (1,2,4,5,7,8,11,13,15,17,18. maddeler) duyuşsal empatiyi (DEÖ) değerlendiren toplam 20 maddeden oluşan, beşli likert tipte bir ölçektir. Ölçek genelinden alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100'dür. Çalışmanın Cronbach alpha değeri 0.78 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20.0 paket programından yararlanılmıştır. Tanımlayıcı özellikleri incelemek amacıyla yüzdelik, aritmetik ortalama ve standart sapma, tanımlayıcı özellikler ile ölçek puanları arasındaki karşılaştırmalar da t-testi ve varyans analizi, benlik saygısı ve empati ölçeklerinin puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırmanın verilerinin sadece Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Hemşirelik Bölümü öğrencilerinden elde edilmiş olması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Bulgular

Çalışmamıza katılan bireylerin sosyodemografik verileri incelendiğinde; 117 katılımcının %68.5'inin kadın, %92.1'inin bekar, %37.8'inin 2. sınıf, %36.21'inin 3. Sınıf öğrencisi olduğu, %78'inin herhangi bir sanatsal veya sportif faaliyetle uğraşmadığı ve %62'sinin okul dışında yaşadığı yer olarak şehirde yaşamına devam ettiği görülmektedir. Katılımcıların %56.7'si anne ve babalarının kendilerine karşı koruyucu bir tutum içerisinde olduklarını, %6.3 ü'nde ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir. Çevreniz tarafından seviliyor musunuz diye sorduğumuzda katılımcıların %60'ının genellikle sevildiğini düşündüğü saptanmıştır. Katılımcıların %37'si kendini iyimser, %54.3'ü bazen yalnız olmaya eğilimli olarak tanımlanmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Sosyodemografik verilerin dağılımı

	S	%
Cinsiyet		
Kadın	87	68.5
Erkek	40	31.5
Medeni Durum		
Evli	10	7.9
Bekar	117	92.1
Sınıfınız		
1.Sınıf	17	13.7
2.Sınıf	48	37.8
3.Sınıf	46	36.21
4.Sınıf	16	12.6
Anne Baba Tutumu		
İlgisiz	8	6.3
Otoriter	18	14.2
Demokratik	29	22.8
Koruyucu	72	56.7
Çevre tarafından Sevilme		
Çoğunlukla	77	60.6
Bazen	47	37.0
Hiçbir zaman	3	2.4
Yalnız Bir İnsan Olmaya Eğilim		
Çoğunlukla	34	26.8
Bazen	69	54.3
Hiçbir Zaman	24	18.9
Kendinizi Nasıl Değerlendirirsiniz		
İyimser	47	37.0
Kötümser	24	18.9
Normal	56	44.1
Uğraştığınız Sanatsal veya Sportif Faaliyetler		
Var	28	22
Yok	99	78
Okul Dışında Nerde Yaşarsınız		
Köy	21	16.5
İlçe	28	22.0
Şehir	78	61.5

Çalışmamızda RBSÖ toplam puanı 29.51±4.49, DEÖ puanı 37.29±7.03, BEÖ 30.94±6.54, TEÖ toplam puanı 68.23±12.13 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Araştırmada RBSÖ'den alınan puanlar ile TEÖ, DEÖ ve BEÖ'den alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki

tespit edilememiştir ($P>0.05$). DEÖ ve BEÖ alt ölçeklerinin birbirleriyle ve TEÖ toplam puanıyla pozitif korelasyon içerisinde oldukları saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 3).

Tablo 2. Rosenberg benlik saygısı ölçeği ve temel empati ölçeklerinin alt ölçek ve toplam puan ortalamaları

ÖLÇEKLER	X+SS	Alınan Min-Max Değer	Alınabilecek Min-Max Değerler
RBSÖ	29.51±4.49	16-40	10-40
BEÖ	30.94±6.54	9-45	9-45
DEÖ	37.29±7.03	19-55	11-55
TEÖ-Toplam	68.23±12.13	36-99	20-100

Tablo 3. Rosenberg benlik saygısı ve temel empati ölçeği arasındaki ilişki

ÖLÇEKLER	RBSÖ	TEMEL EMPATİ ÖLÇEĞİ			
		BEÖ	DEÖ	TEÖ-Toplam	
RBSÖ	r	1	-,012	,005	-,004
BEÖ	r	-,012	1	,596**	,885**
DEÖ	r	,005	,596	1	,901**
TEÖ-Toplam	r	-,004	,885**	,901**	1

Katılımcıların TEÖ ve alt ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyete, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine ve medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır ($P<0.05$). Anne baba tutumu, çevre tarafından sevildiğini hissetme, yalnızlığa eğilimi olma, kendini değerlendirme durumu, herhangi bir sportif yada sanatsal faaliyet içerisinde olma ve okul dışında yaşadığı yere göre TEÖ alt ölçek ve toplam puan ortalamaları incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0.05$) (Tablo 4).

RBSÖ'den alınan puanlar ile çevre tarafından sevildiğini düşünme durumu arasında anlamlılık saptanmış olup ($p<0.05$), anlamlılığın çevre tarafından çoğunlukla sevildiğini düşünenler lehine olduğu tespit edilmiştir. Kendini değerlendirme durumu ile RBSÖ arasında anlamlılık olduğu ve anlamlılığın kendini iyimser olarak tanımlayan bireylerden kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0.05$). RBSÖ ve yalnızlığa eğilim arasında anlamlı farklılık olduğu ve yapılan ileri istatistik analizlerinde hiçbir zaman kendini yalnız hissetmeyen bireylerin benlik saygısı puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4).

RBSÖ puanlarında; cinsiyete, medeni duruma, öğrenim görülen sınıf düzeyine, anne-baba tutumuna, okul dışında yaşanılan yere ve herhangi bir sosyal faaliyet içerisinde bulunma durumuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Sosyodemografik özelliklerine göre RBSÖ, TEÖ ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması

ÖZELLİKLER	ÖLÇEKLER			
	RBSÖ	BEÖ	DEÖ	TEÖ-Toplam
Cinsiyet				
Kadın	29.71±5.15	31.70±7.08	38.36±7.44	70.06±13.21
Erkek	29.07±4.51	29.30±4.87	34.95±5.43	64.25±8.19
	p=0.182	p=0.029	p=0.004	p=0.003
	t=0.673	t=2.219	t=2.914	t=3.031
Medeni Durum				
Evli	31.20±4.07	26.90±4.70	34.20±6.10	61.10±4.95
Bekar	29.36±5.00	31.29±6.57	37.55±7.07	68.84±13.38
	p=0.206	p=0.041	p=0.149	p=0.001
	t=1.125	t=-2.062	t=-1.453	t=-3.992
Sınıf				
1.Sınıf	29.00±4.01	32.52±6.12	37.23±6.40	69.76±10.52
2.Sınıf	30.54±5.43	28.64±6.98	35.81±7.56	64.45±13.15
3.Sınıf	28.45±4.44	32.65±5.75	39.00±6.23	72.15±10.84
4.Sınıf	30.00±5.42	31.25±6.25	35.43±7.14	66.68±11.22
	p=0.213	p=0.016	p=0.049	p=0.017
	F=1.520	F=3.566	F=2.691	F=3.524
Anne Baba Tutumu				
Otoriter	28.33±4.48	30.72±5.46	37.06±6.11	64.88±9.54
İlgisiz	27.75±5.99	30.75±8.79	38.00±10.50	68.75±18.22
Koruyucu	29.87±5.21	31.52±6.70	38.08±7.12	69.61±12.51
Demokratik	29.89±4.24	29.68±6.23	37.06±5.99	66.75±10.63
	F=0.843	p=0.650	p=0.207	p=0.438
	p=0.473	F=0.549	F=1.543	F=0.911
Çevre Tarafından Sevilme durumu				
Çoğunlukla	31.09±4.95	30.90±7.04	37.00±7.33	67.90±12.79
Bazen	27.04±3.38	30.93±5.65	37.61±6.77	68.75±11.22
Hiçbir Zaman	27.66±10.21	32.00±8.54	39.66±3.05	71.66±11.59
	p=0.001	p=0.961	p=0.753	p=0.851
	F=11.665	F=0.040	F=0.162	F=0.162
Yalnız Olmaya Eğilimi				
Çoğunlukla	27.23±4.93	30.44±6.60	35.02±7.62	65.47±12.43
Bazen	30.01±4.42	31.27±6.61	38.00±6.64	69.27±12.13
Hiçbir Zaman	31.29±5.44	30.70±5.84	38.45±6.24	69.16±11.66
	p=0.003	p=0.818	p=0.087	p=0.302
	F=5.933	F=0.202	F=2.493	F=1.210
Kendini Değerlendirme				
İyimser	31.55±4.68	29.44±7.57	36.23±6.98	65.68±13.37
Kötümsür	26.79±5.37	31.58±4.73	38.04±7.21	69.62±9.48
Normal	28.96±4.31	31.92±6.12	37.29±7.03	69.78±11.88
	p=0.000	p=0.138	p=0.430	p=0.192
	F=8.96	F=2.009	F=0.845	F=1.673
Sanatsal veya Sportif Faaliyetler				
Var	28.39±4.50	31.00±6.14	38.28±6.47	69.28±11.58
Yok	29.82±5.04	30.92±6.68	37.10±7.19	67.93±12.32
	p=0.177	p=0.960	p=0.399	p=0.606
	t=1.359	t=-0.50	t=-0.846	t=-0.517
Okul Dışı Yaşadığı Yer				
Köy	29.85±5.40	31.33±5.25	36.19±6.96	67.52±11.01
İlçe	30.46±5.39	30.71±6.50	38.21±8.47	68.92±13.81
Şehir	29.07±4.66	30.92±6.93	37.25±6.52	68.17±11.92
	p=0.422	p=0.947	p=0.611	p=0.922
	F=0.869	F=0.54	F=0.495	F=0.081

Tartışma

Çalışmamızda RBSÖ toplam puanı 29.51±4.49, DEÖ puanı 37.29±7.03, BEÖ puanı 30.94±6.54, TEÖ toplam puanı 68.23±12.13 olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin benlik saygıları ve empati düzeylerinin orta-yüksek derecede olduğu görülmektedir. Bu anlamda çalışmamız literatürle paralellik göstermektedir (Yılmaz, 2000; Aştı ve Bilgin, 1999; Burnard ve ark, 2001, Tutuk ve ark, 2002). Bu sonuca dayanarak hemşirelik öğrencilerinin benlik saygıları ve empati düzeylerinin normal ve üstü bireyler olduğu söylenebilir.

Empatik eğilim, bireyin benlik saygısı ve ruh sağlığını koruması için oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, benlik saygısı ile olumlu ruh sağlığı arasındaki ilişkinin kısmen, benlik saygısı ile olumsuz ruh sağlığının tümüyle empatik eğilim aracılığıyla sağlandığı belirtilmektedir (Şimşek ve Bozanoğlu, 2011). Çalışmamızda her ne kadar RBSÖ puanları ile TEÖ ve alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlılık tespit edilememişse de yüksek ilişki içerisinde oldukları görülmektedir.

DEÖ ve BEÖ'nün birbirleriyle ve TEÖ toplam puanıyla pozitif korelasyon içerisinde oldukları saptanmıştır ($p<0.05$). Duyuşsal ve bilişsel empatinin birbirlerinden etkilenen ve iç içe değerlerden oluşan bir beceri olduğu söylenebilir.

Araştırmacılar üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarda kız öğrencilerin empati düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir (Erkayran ve ark 2018; Duru, 2002; Ekinci, 2009; Turnage ve ark 2012). Çalışmamızda da kız öğrencilerin TEÖ'den aldıkları puanların erkeklere göre anlamlı olarak yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu yapılan çalışmalardaki sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Kız öğrencilerin empati düzeylerinin yüksek olmasının içgüdüsel olarak yapısal özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Benlik saygısının ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında; kızların benlik saygısı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalarla birlikte benlik saygısı ile cinsiyet arasında her hangi bir ilişkinin tespit edilemediği çalışmaların olduğu görülmektedir (Öner Altrok, Ek ve Koruklu, 2010. Özkan, 1994; Karataş, 2012; Uyanık Balat ve

Akman, 2004). Çalışmamızda ise RBSÖ puanlarında; cinsiyet değişkenine göre puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Araştırma da medeni durum ile benlik saygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Medeni durumun benlik saygısına herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Empatik düzey ile medeni durum arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($P<0.05$). Öğrencilerle yapılan çalışmalar incelendiğinde empatik beceri ile medeni durum arasında bir ilişki olduğunu bildiren herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır (Deveci ve ark,2013; Akbulut ve Sağlam, 2010; Çelik, 2008). Bu sonucun daha iyi irdelenebileceği daha geniş örnekleme yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Literatürde sınıf düzeyi ile benlik saygısı arasında herhangi bir ilişki tespit edilemeyen çalışmalarla birlikte, sınıf düzeyi ile benlik saygısının paralel olarak arttığını bildiren çalışmalar ve sınıf düzeyi arttıkça benlik saygısının düştüğünü savunan çalışmalara rastlanılmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça benlik saygısının düşmesini hemşirelik eğitiminin stresli bir deneyim olmasına bağlayan çalışmaların olduğu görülmektedir (Begley ve Glacken,2004; Özdağ, 1999; Dinçer ve Öztunç,2009; Karataş,2012; Öner Altıok ve ark, 2010). Bu çalışmada da benlik saygısı ile öğrenim görülen sınıf düzeyi arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır. Bu durumun araştırmaya katılan öğrencilerin benzeşik özelliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sahin ve Kuşuoğlu (2008) ve Karataş (2012) çalışmalarında öğrencilerin empati düzeylerinin öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir. Çalışmamızın bu parametresi literatür ile benzerlik göstermektedir. Hemşirelik eğitimi dönemseller olarak kişisel gelişimi destekleyen derslerle donatılmıştır. Empatik becerinin yüksek çıktığı sınıf düzeyindeki öğrencilerin aktif olarak bu dersleri aldıkları için mevcut sonuca ulaşıldığı düşünülmektedir.

Benlik saygısı kişinin kendini değerlendirme ihtiyacı üzerinde odaklanmaktadır. Pozitif benlik saygısı bireyin tamamen kendine güvenmesi, değerinin farkında olması ve her yönüyle kabul etmesi olarak tanımlanabilir (Salmivalli, Kaukiainen, Kaistaniemi ve Lagerspetz, 1999). Benlik saygısı küçük yaştan itibaren bireyin sosyal etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Kişinin çevresindeki bireylerin ona karşı değerli hissettiren ve empatik yaklaşımları, olumlu ve yüksek benlik saygısının gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Rogers 1980; Rosenberg,1990). Özkan (1994) çalışmasında benlik saygısının ailenin tutumundan etkilendiğini bildirmektedir. Benlik saygısını yükselten nedenler arasında toplumsal takdir görme önemlidir (Dinçer ve Öztunç, 2009). Çalışmamıza göre çevresi tarafından sevildiğini düşünen, kendini olumlu değerlendiren, kendini yalnız hissetmeyen bireylerin benlik saygısı puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç bize benlik saygısının artmasında kişinin öz-kabulünün ve çevresi tarafından kabulünün önemini göstermektedir.

Dinçer ve Öztunç'un (2009) çalışmasında öğrencilerin hayatlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yer ile benlik saygısı

arasındaki ilişki olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada benlik saygısı ve empati düzeyinin yaşanılan yer ile ilişkisi saptanamamıştır. Daha önce yapılan çalışmaların metropol şehirlerde yapılmış olması ve katılımcıların şehir-metropol değerlendirmesinin farklı olmasının etkisi olabileceği düşünülmektedir.

Herhangi bir sportif veya sanatsal faaliyet içerisinde bulunma ile benlik saygısı puanları karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Araştırma da; anne baba tutumu, çevre tarafından sevildiğini hissetme, kendini yalnızlığa eğilimi olan biri olarak tarif etme, kendini değerlendirme durumu, herhangi bir sportif yada sanatsal faaliyet içerisinde olma ile empati düzeyi arasında bir ilişki tespit edilememiştir.

Sonuç

Çalışmamıza göre katılımcıların orta-yüksek düzeyde benlik saygısı ve empati düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Empati düzeyinin cinsiyet, medeni durum ve öğrenim görülen sınıfa göre değiştiğini söylemek mümkündür. Kendini değerlendirme biçimiyle birlikte kişinin sosyal kabulünün, çevresi tarafından verilen değer ve dışa dönük olmanın benlik saygısını yükselten faktörler olduğu sonucuna varılmaktadır.

Gençlik dönemi benlik saygısının gelişimi açısından bir dönüm noktası olarak ifade edilebilir. Bu nedenle öğrencilerin bu dönemde benlik saygılarının geliştirilmesine önem verilmelidir. Hemşirelik eğitiminin benlik saygısını ve empati düzeyini geliştirici yöntemlerle desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu anlamda empati düzeyi ve benlik saygısını arttırmaya yönelik programların uygulanıp sonucunun değerlendirileceği çalışmalara ihtiyaç vardır.

Kaynaklar

1. Ağaçdiken, S., & Aydoğan, A. (2017). Hemşirelerde Empatik Beceri ve Etik Duyarlılık İlişkisi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(2), 122-129.
2. Akbulut, E., & Sağlam, H. İ. (2010). Sınıf öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2), 1068-1083.
3. Arthur, D., & Thorne, S. (1998). Professional self-concept of nurses: a comparative study of four strata of nursing students in a Canadian university. Nurse Education Today, 18(5), 380-388.
4. Aştı, N., & Bilgin, H. (1997). Hemşirelik yüksekokulu öğrencileri ile diğer üniversiteli kız öğrencilerde benlik saygısının karşılaştırılması. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu. Kıbrıs.
5. Arthur, D. (1992). Measuring the professional self-concept of nurses: a critical review. Journal of Advanced nursing, 17(6), 712-719.
6. Begley, C. M., & Glacken, M. (2004). Irish nursing students' changing levels of assertiveness during their pre-registration programme. Nurse Education Today, 24(7), 501-510.
7. Birol, L., Akdemir, N. (2011). İç hastalıkları ve hemşirelik bakımı. Ankara: Sistem.
8. Burnard, P., Hebden, U., & Edwards, D. (2001). Self-esteem and student nurses: an account of a descriptive study. Nursing & health sciences, 3(1), 9-13.
9. Topçu, Ç., Baker, Ö. E., & Aydın, Y. Ç. (2010). Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(34).
10. Çam, O., Khorshid, L., & Özsoy, S. A. (2000). Bir hemşirelik yüksekokulundaki öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Hemşirelikte Araştırma Dergisi, 1(8), 33-40.

11. Cuhadaroğlu (1986):.Adölasanlarda Benlik Saygısı Yayımlanmış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
12. Dınçer, U. H. F., & Öztunç, G. (2009). Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 16(2), 022-033.
13. Çelik, E. (2008). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
14. Deveci, S. E., Yasemin, A. Ç. I. K., Ozan, A. T., & Oğuzöncül, A. F. (2013). Sağlık eğitimi alan bir grup öğrencinin empatik eğilim ve becerisi. SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 7-13.
15. Du Toit, D. (1995). A sociological analysis of the extent and influence of professional socialization on the development of a nursing identity among nursing students at two universities in Brisbane, Australia. *Journal of advanced nursing*, 21(1), 164-171.
16. Duru, E. (2002). Öğretmen adaylarında empati-yardım etme eğilimi ilişkisi ve yardım etme eğiliminin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 12, 21-36.
17. Ekinci, Ö. (2009). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
18. Erkayran, O., Şenocak, S. Ü., & Demirkıran, F. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Kesitsel Bir Çalışma. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-4.
19. Jolliffe D.&Farrington D.P (2006): Development And Volidation Of The Basic Empathy.
20. Karataş, Z. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 97 – 114.
21. Leory, M.R. (1996). Self-presentation, impression, management and interpersonal behavior, New York: Harper Collins Publishers.
22. Öner Altok, H., Ek, N. ve Koruklu, N. (2010). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyi ile ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(1), 99-120.
23. Öz, F. (2010) Sağlık alanında temel kavramlar. Ankara: Mattek.
24. Öz F. (2004) Sağlık alanında temel kavramlar. Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret AŞ.
25. Özdağ, Ş. (1999). Psikodrama gruplarının hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı, atılgan davranış, empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerine etkisi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
26. Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
27. Pektekin Ç. (1993). İstanbul Üni. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulunda uygulanan eğitimin öğrencilerin davranışları ve benlik saygısı üzerine etkisi. In: III. Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, 8-13 Eylül; İstanbul-Türkiye. İstanbul Üni. Basımevi: İstanbul;.s.38-45.
28. Rogers C.(1980): A Way Of Being Boston Houghton Mifflin Company.
29. Rosenberg M.& Turner R.H (1990): The Self Concept Social Product An Social Force Social Psychology New Brunswick: Transaction Publisher.
30. Rosenberg M.(1965):Society And The Adolescent Self İmage New Jersey: Princeton University Press.
31. Salmivalli, C. , Kaukiainen, A. , Kaistaniemi, L., & Lagerspetz, K.M.J. (1999). Self-evaluated self-esteem, peer-educated self-esteem and defensive egoism as predictor of adolescents participation in bullying situation. *Pers Soc Psychol Bull*, 25(10), 1268- 1278.
32. Şimşek, Ö.F. ve Bozanoğlu, İ. (2011). Benlik saygısından ruh sağlığına: aracı değişken olarak empati. *Eğitim Araştırmaları*, 42, 225-242.
33. Turnage, B.F., Hong, Y.J., Stevenson, A.P. & Edwards, B. (2012). Social work students' perceptions of themselves and others: self-esteem, empathy, and forgiveness. *Journal of Social Service Research*, 38, 89-99.
34. Tutuk, A., Al, D., & Doğan, S. (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *CÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 36-41.
35. Uyanık Balat, G. ve Akman, B. (2004). Farklı sosyo ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 175-183.
36. Yılmaz, S., & Ekinci, M. (2001). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinde benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4(2), 4-14.
37. Yılmaz, S. (2005). Atılganlık eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin atılganlık düzeylerine etkisi. *Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum*, 6-20.